

ilmiy-axborot jurnali
№ 26 (40) 2025-yil mart

Harbiy ta'lim va ilm-fan tizimida boshlangan islohotlarni izchil amalga oshirish, soha uchun kadrlar tayyorlashda nazariya va amaliyotni imkon qadar yaqinlashtirishga alohida e'tibor qaratish lozim.

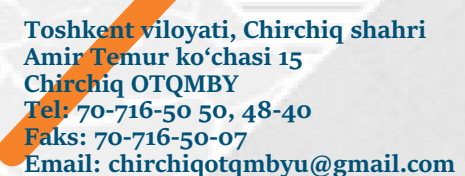
Sh.Mirziyoyev
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Qurolli Kuchlar Oliy Bosh Qo'mondoni

В военном обучении и научно-учебных сферах, также в сфере подготовки кадров мы должны тщательно стараться совмещать с практикой.

Ш. Мирзиёев
Президент Республики Узбекистан,
Верховный Главнокомандующий
Вооружёнными Силами

Consistent implementation of the reforms initiated in the system of military education and science, special attention should be paid to bringing theory and practice as close as possible to training personnel for the field.

Sh.Mirziyoev
*President of the Republic of Uzbekistan,
Commander-in-Chief of the Armed Forces*

ZIRHLI QALQON

ILMIY – AXBOROT JURNALI

№ 26 (40)/2025- yil mart

TAHRIR HAY'ATI

Bosh muharrir - bilim yurti boshlig'i, dotsent, polkovnik Shavkatbek Xusanbayevich Mamajonov.

Mas'ul muharrir - bilim yurti boshlig'ining o'quv va ilmiy ishlar bo'yicha o'rinbosari, h.f.d. (DSc), professor, polkovnik Sobirjon Sayipjanovich Abdurayimov.

Tahrir hay'ati a'zolari:

Bilim yurti ilmiy ishlar va innovatsion faoliyatni tashkil etish bo'limi boshlig'i, h.f.f.d. (PhD), podpolkovnik Shamudinov Sharafiddin Kamalovich;

Ilmiy ishlar va innovatsion faoliyatni tashkil etish bo'limi katta ilmiy xodimi h.f.d. (DSc), k.i.x., QK xizmatchisi Sultanov Denis Igamberdiyevich;

Ta'lim sifatini nazorat qilish bo'limi boshlig'i p.f.f.d. (PhD), mayor Raximov Farrux Boltayevich;

MV XHX BB boshlig'ining o'rinbosari s.f.f.d. (PhD), polkovnik Usmonov Sirojiddin Safarovich;

Bilim yurti ilmiy ishlar va innovatsion faoliyatni tashkil etish bo'limi boshlig'i, f.f.f.d. (PhD), kapitan Ishpo'latov Inoyat Saparovich;

O'zbekiston Davlat Jahon tillar universiteti Ispan tili amaliy fanlari kafedrasini mudiri, fil.f.d. (DSc), professor Baxronova Dilrabo Keldiyarovna;

Fag'ona davlat universiteti o'qituvchisi f.f.f.d. (PhD), Buzrukova Dilorom Mamirxonovna;

Tabiiy-ilmiy fanlar kafedrasini mudiri k.f.n, dotsent, QK xizmatchisi Vorisova Ra'no Sobirovna;

Umumtexnik fanlar kafedrasini mudiri, t.f.f.d. (PhD), QK xizmatchisi Yunusov Baxtiyor Abdullayevich;

Tabiiy-ilmiy fanlar kafedrasini professori, k.f.n., dotsent, QK xizmatchisi Hamroqulov G'ofurjon Begimqulovich;

Umumtexnik fanlar kafedrasini professori, t.f.n., dotsent, QK xizmatchisi Matmurodov Farxod Matqurbonovich;

Tabiiy-ilmiy fanlar kafedrasini dotsenti, p.f.f.d. (PhD), dotsent, QK xizmatchisi Ramonova Sadoqat Qomilovna;

Qo'shinlar kundalik faoliyati va qo'shinlarni boshqarish kafedrasini katta o'qituvchisi, t.f.f.d. (PhD), QK xizmatchisi Nigmatov Zafarjon Zokirovich;

Umumtexnik fanlar kafedrasini dotsenti, t.f.f.d. (PhD), QK xizmatchisi Gapparov Shokir Xasanovich;

Quruqlikdagi qo'shinlar havo hujumidan mudofaa kafedrasini katta o'qituvchisi t.f.n., dotsent, QK xizmatchisi Savriddin Nukritdin;

Tabiiy-ilmiy fanlar kafedrasini dotsenti, f-m.f.f.d. (PhD), QK xizmatchisi Ulashov Jaxongir Zayniddinovich;

Tillar kafedrasini dotsenti, p.f.f.d. (PhD), QK xizmatchisi Rahmonqulova Dilshoda Murodqoziyevna;

Tillar kafedrasini o'qituvchisi Juraboyeva Moxidil Maxmadaliyevna;

Chirchiq DPU kafedrasini dotsenti, Saitkulova Nazokat Raxmonovna;

O'R Jamoat xavfsizligi universiteti Qo'riqlashni muhandislik – texnik ta'minlash kafedrasini boshlig'ining o'rinbosari, t.f.f.d. (PhD), polkovnik Xursandov Elyor Dustbekovich;

Gumanitar fanlar kafedrasini boshlig'ining o'rinbosari p.f.f.d. (PhD), dotsent, podpolkovnik Xasonboyev Bekzod Valijonovich;

O'R QK Akademiyasi Harbiy razvedka kafedrasini boshlig'i o'rinbosari, h.f.f.d. (PhD), podpolkovnik Gilyajdinov Rafael Talgatovich;

Bilim yurti Texnik ta'minot kafedrasini o'qituvchisi t.f.d. (DSc), dotsenti, kapitan Xurramov Akbar Ilhomovich;

O'R QK Mudofaa va harbiy xavfsizlik muammolarini o'rganish ilmiy tadqiqot instituti ilmiy axborotlar bo'limi boshlig'i, h.f.f.d. (PhD), k.i.x, podpolkovnik Raxmatbayev Ravshan Jumabayevich.

Mas'ul kotib – Tabiiy-ilmiy fanlar kafedrasini dotsenti, f-m.f.f.d. (PhD), QK xizmatchisi Raxmanov Sayfiddin Jo'raboyevich.

Texnik dizayner - Axborotlashtirish va multimedia markazi boshlig'i, katta texnik II - darajali serjant Abduraxmonov Voxitjon Musolimxonovich

Mazkur jurnal bilim yurtining O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi OAK Rayosatining

2021-yil 4-iyun kuni № 300/5 qaroriga asosan harbiy, pedagogika, siyosiy va tarix fanlari bo'yicha dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan ilmiy-axborot jurnalidir.

Jurnalga O'zbekiston Respublikasi kuch tuzilmalari tasarrufidagi hamda boshqa vazirlik va idoralarning oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilari, doktorant, mustaqil izlanuvchilari, magistrleri, tinglovchilari, kursantlar va qo'shinlar ofitserlari tomonidan tayyorlangan ilmiy maqolalari kiritilgan.

Jurnaldagi maqolalarda Qurolli Kuchlarning qurilishi va isloh qilinishi, pedagogika va fandagi innovatsion yondashuvlarning turli jihatlarini yoritiladi.

Jurnaldagi maqolalardan to'liq yoki qisman foydalanilganda “Zirhli qalqon” ilmiy-axborot jurnalidan olinganligi ko'rsatilishi shart.

Muallif fikri tahririyat nuqtai nazaridan farq qilishi mumkin. Maqolalardagi ma'lumotlarning haqqoniyligiga mualliflar shaxsan mas'uldir.

Jurnalda chop etilgan maqolalar bo'yicha taklif va mulohazalarni quyidagi manzilga yuborishingiz mumkin:

Indeks: 111715, Toshkent viloyati, Chirchiq shahri Amir Temur ko'chasi - 15, Chirchiq OTQMBY.

Tel.: (+99870) 716-50-50. Faks: (+99870) 716-50-07. E-XAT: kanselyariya.chvtkiu@exat.uz.

© O'R Mudofaa vazirligi, Chirchiq OTQMBY nashriyoti 2025-yil mart Jurnal 417 bet (209 varaq) dan iborat.

MUNDARIJA

TA'LIM VA TARBIYA

URUNOV U.R. Oliy harbiy ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiyaning samaradorligini oshirishda ustoz-shogird tizimining o'rni	4
RAHMONQULOVA D.M. Oliy harbiy ta'lim muassasalarida chet tili o'qitishning nazariy va amaliy jihatlarini	10
AXUNOVA M.N. Oliy harbiy ta'lim muassasasi kursantlarining madaniyatlararo muloqot kompetentsiyasini shakllantirish	14
KURBANOVA A.U. Ijtimoiy-madaniy va ma'rifiy klaster modellarini amalga oshirishning uslubiy-didaktik ta'minot ...	18
QODIROV B.E. Advantages of digital technologies in teaching foreign language	21
ABDULLAYEV SH K. Agressiv xulqni korreksiya qilishda pedagogning imkoniyatlari	26
ABDUKARIMOV F.M. Virtual ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak ofitserlarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning tashkiliy-tuzilmaviy modelini yaratish	31
АХМАДЖОНОВ Б.А. Модели проведения обучения с военно-педагогическими кадрами в системе повышения квалификации (на примере США, Великобритании и России)	36
AMIROVA Z.F. Oliy harbiy ta'lim jarayonida kursantlarning texnik tafakkurini rivojlantirish tamoyillari	44
ИСМАИЛОВ Р.И. О повышении эффективности военного образования	49
UBAYDULLAYEV A.D. Oliy harbiy ta'lim muassasalarida fuqarolik madaniyatini shakllantirish masalalarini ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilish	57
BUZRUKOVA D.M. Bolalarda milliy muloqot xulqini shakllantirishda badiiy adabiyotlardan foydalanish	63
FOZILOV S.Z. Mudofaa vazirligi tizimida harbiy kadrlarni o'qitish tizimining retrospektiv tahlili	67
XALIMOV E.X. Bo'lajak ofitserlarning kasbiy kompetentligini zamonaviy ilm-fan yutuqlaridan foydalanib rivojlantirishning muhim jihatlarini	73

NAZARIYA VA AMALIYOT

TO'RAYEV G'T. Havo-desant bo'linmalarining jangovar guruhi tomonidan tog'li hududlarda razvedka-qidiruv harakatlarini olib borilish usullari	79
АБДИЕВ Р.Р., АДХАМОВ Р.Р. Тактик бўғиндаги бўлинмаларни замонавий жанговар ҳаракатларда қисқа масофага учадиган кичик ҳажмга эга бўлган учувчисиз учиб аппаратларини қўллаш тажрибаси ...	85
XAMRAKULOV A.A. Maxsus operatsiyalar kuchlari ishg'ol qilish bo'linmalarining binoni egallashda taktik harakatlari	93
MASHARIPOV A.S. Simulyatorlar yordamida harbiy operatsiyalarning samaradorligini tahlil qilish	99
TURG'UNBOYEV N.T. Maxsus operatsiyalar kuchlari bo'linmalariga nomzodlarni saralash tajribalari	106
VORISOVA R.S. Oliy harbiy ta'lim muassasalarida amaliy kimyo fanini o'qitishning nazariy va amaliy jihatlarini	112
ALLAMURODOVA N.B. A-Analitik funksiya uchun koshining teoremasi	120
MIRAXMEDOV A.R. O'ta muhim va toifalangan obyektlarni xavfsizligini ta'minlashning huquqiy asoslari va ularning muammolari tahlili	125
SHERQULOV O.A. Harbiy sohada sun'iy intellektdan foydalanish va uning samaradorligi	136
XUSANOVA Dj.K. Zirhli texnikalarda issiqlik almashinuv hodisalari	139
ПАРПИЕВ Э.Н., АБДУКАХХОРОВ З. Влияние аэродинамического зерна на механические свойства материалов.....	143
ABDULLAYEV SH.K. YUNKER-DG-250 yangi takomillashtirilgan va avtomatlashtirilgan yuk parashut tizimi	150
MIRAXMEDOV A.R. Toifalangan obyektlarda vidiokuzatuv kameralaridan samarali foydalanish va ularning ish samaradorligini oshirishda optimallashtirishning ahamiyati	158
ABDURAXIMOV U.A. Cho'l hududida mudofaa jangini tayyorlash va olib borishning ayrim jihatlarini (olib borilgan harbiy mojarolar tajribasidan)	167
ULASHOV J. Harbiy sohadagi ba'zi muammolarning matematik yechimlari	172
ALLABERDIYEV I.B. Respublikamiz qurolli kuchlari tizimida foydalanayotgan BTR-80, BTR-82a va yuk avtomobillari sovutish tizimi ish jarayonini tahlili	178
XOLIQOVA D. Zamonaviy psixologik amaliyotni takomillashtirishda psixodiagnostika metodlarining o'rni ...	184
ESHMATOVA G.Q. Tajribalarni matematik rejalashtirish usuli bilan tandem g'altakmolaning parametrlarini maqbullashtirish	189
MUSAMEDOV Q.U. Avtomobil ichki yonuv dvigatellarida qo'llaniladigan sovutish suyuqliklari va ularning turlari	193
G'APPAROV SH.X. JUMAYEV A.S. XALILAYEV B. Maydalash rotor va biterlarning o'zaro joylashishi va rotorning aylanishlar sonini aniqlash	201
ATABAYEV X.M. Havo-desant tayyorgarligi bo'yicha tungi mashg'ulotlarni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari ...	208
БУРАНКУЛОВА Н.М., ЖАЛОЛОВ О.А. Jangovar jarohatlarning harbiy xizmatchilar jismoniy va ruhiy holatiga ta'siri	214
БОЙХОНОВ Ш.М. Ўзбекистонда ижро ҳокимияти устидан парламент назорати (депутатлик сўрови) самарадорлигини ошириш масалаларига оид	220
RAXMANOV A.A. Isroil davlatining ilg'or tajribalarini o'rganish	225

TARIX VA BUGUN

KAMOLOV X.B. O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarida ofitser kadrlarni tayyorlash tizimining rivojlanish tarixi	231
SHOYIMOV I.Q. JM-13 jangovar mashinasining rivojlanish istiqbollari: tarixi va buguni	239
ABDUVOXIDOV F.R. O‘zbekistonda ehtimollar nazariyasi va matematik statistika fanining rivojlanish tarixi ..	248
УБАЙДУЛЛАЕВА Ш.А. XX asr 50-60 йилларида соғлиқни сақлаш ишларини йўлга қўйилишида хотин-қизлар иштироки (Сурхондарё воҳаси мисолида)	254
SHUKUROV A.S. Amir Temur va dunyoning boshqa buyuk sarkardalarining janglarni rejalashtirish usullarini	259
XOLIKOV N.T. Buxoro xonligining va usmoniy turk davlati bilan olib borgan tashqi aloqalari (XVI asr misolida)	262
VAXIDOV F.R. Jamoat xavfsizligini ta’minlash sohasiga kadrlar tayyorlashning tarixiy evolyusiyasi	267

HARBIY TEXNIKA VA QUROL - YAROG‘LAR

ISHPULATOV O.J. O‘t ochish pozitsiyasida komandirlik mashinasini ishga tayyorlash va unda ishlash tartibining o‘ziga xosligi	272
NIYOZOV S.O’. Zamonaviy janglarda yer ostida o‘q otar qurollarni qo‘llashga o‘rgatish o‘rni va roli	278
XUDAYBERDIYEV G‘.S. O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarida avtomobil texnikalardan to‘g‘ri foydalanish xavfsizligini ta’minlash	283

OCHIQ VAHS VA MUNOZARA MINBARI

КОСЬЯНЕНКО А. И. Личностные качества командиров как основа управления подчиненным воинским коллективом	289
ИБРАГИМОВ С.М. Исследование ряда каучуков в качестве полимерной основы защитных материалов ..	299
JAMOLDINOVA S.N. Bo‘lajak o‘qituvchilar konfliktologik madaniyatini rivojlantirishda xorijiy tajribalar tahlili ..	304
ХАЙТБОЙЕВ А.М., QOSIMOV O.O. Piyodalar o‘tish joylarida va yo‘nalishli transport vositalarini yo‘lovchilar kutish tartibi bo‘yicha o‘ziga xos xususiyatlari	311
ЙУЛДОШОВ О.И., ЗОИРОВ М.А. Барражирующие боеприпасы и способы борьбы с ними	315
ABDULLAYEV SH.K. AQSH qurolli kuchlari tomonidan yaratilgan va hozirgi kunda qo‘llanilib kelayotgan JPASD boshqariladigan yuk parashut tizimlari	322
ACHILOV A.A. Pistolet makarov va Glock-17 pistoletlarining o‘ziga xosligi va farqli jihatlari	326
DJURAYEV N.A. O‘zbekistonning barqaror taraqqiyot yo‘lida erishgan yutuqlar dinamikasi	329
MAJIDOV A.T. Rossiya va ukraina qurolli kuchlarida boshqaruv tizimi	335
MUSAMEDOV Q.U. Камаз-4326 avtomobili ichki yonuv dvigatellarining issiqlik almashtirgichi	340
KULDASHEV SH.R. Ichki yonuv dvigatellarini tirsakli vallarini sayqallash qurilmalariga qo‘yiladigan asosiy texnik talablar	345
ХАЙТБОЙЕВ А.М., QOSIMOV O.O. Yuk va yengil avtomobil texnikalarini yo‘llarda harakatlanish samaradorligini oshirish va xavfsizligini ta’minlash asoslari	351
TOSHOV F.K., GOROV M.T. Yuqori aniqlikdagi qurollar	357
MATMUSAYEV T.M. Bo‘lajak ofitserlarni psixologik xususiyatlarni aniqlash kategoriyasi	365
МАТМУРОДОВ Ф.М. Обобщенная иерархическая эквивалентная расчетная схема нагрузочного состояния и новый метод составления систем уравнения движения механических систем	370
ИСМАИЛОВ Р.И., УРИНОВ Ф.С. К Вопросу о повышении эффективности разведки воздушного противника в вооруженных конфликтах современности	374
SAFAROV Y.B. Zamonaviy qurolli mojarolarning rivojlanish tendentsiyalari va ularning harbiy san’atga ta’siri ..	378
RAXMONBERDIYEV F.A. Maxsus operatsiyalar kuchlari va razvedka bo‘linmalarini turli hududlarda razvedka qidiruv harakatlarini olib borishning o‘ziga hos xususiyatlari	381
RAXMONBERDIYEV F.A. Maxsus operatsiyalar kuchlari va razvedka bo‘linmalari tomonidan razvedka qidiruv harakatlarining olib borilishi	387
TURAXUJAYEV O.S. Toifalangan va tartibotli obyektlarning xavfsizligini ta’minlash sohasida kursantlarga bilim berishda noan’anaviy darslarni tashkil etish	394
ОТАБАЕВ А.К. Ўзбекистонни ижтимоий-сиёсий жиҳатдан модернизациялаш даврида институционал янгиланишлар	397
ПЕТРЯНИН С.А. К развитию процесса тактической подготовки дзюдоистов-юниоров на этапе совершенствования спортивного мастерства	402
SHERMATOV I.S., NURMATOV B.M. Zamonaviy janglarda havo hujumidan mudofaa bo‘linmalarini qo‘llash	408
“Zirhli Qalqon” ilmiy-axborot jurnaliga maqolalarni nashr ettirish uchun qo‘yiladigan talablar	416

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILAR KONFLIKTOLOGIK MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI

Jamoldinova Sayyora Nodirbek qizi.

CHDPU pedagogika fakulteti “Pedagogika” kafedrası o‘qituvchisi.

Annotatsiya: Ushbu maqolamizda bo‘lajak o‘qituvchilarning konfliktologik madaniyatini rivojlantirishda, o‘qituvchilarning konfliktlarni hal qilish va ularni samarali boshqarish bo‘yicha malakasini oshirishga qaratilgan muhim ilmiy-izlanishlarni nazariy tahlili va xorijiy tajribalarning tahlilini o‘rganilganligini, o‘qituvchilarning konfliktologik madaniyatini rivojlantirishda qanday muvaffaqiyatlar qozonilganini va bunday tajribalarni o‘z tizimimizga qanday joriy etish mumkinligini ko‘rib chiqilgan. O‘qituvchilik faoliyatida nafaqat pedagogik bilim va ko‘nikmalarni, balki ijtimoiy, psixologik va konfliktologik madaniyatni ham mujassamlashtirishi zarurligini. Maktab va boshqa ta‘lim muassasalarida, o‘quvchilar va o‘qituvchilar o‘rtasidagi munosabatlar va interaksional ko‘pincha turli xil nizolarni yuzaga keltirishi mumkin. Shuning uchun o‘qituvchilarning konfliktlarni boshqarish va ularni hal qilish qobiliyati, ta‘lim jarayonining samaradorligini ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega ekanligini xorijiy tajribalar misolida nazariy va amaliy taxlillari keltirilgan.

Kalit so‘zlar: bo‘lajak o‘qituvchilar, konfliktologik madaniyat, konfliktologik kompetentlik, pedagogik konfliktologiya, ijtimoiy konfliktlar, faylasuf-dialekt Geraklit, xristian falsafasi, konfliktsez jarayonlar, yovvoyi davr, Iso ta‘limoti, sotsial darvinizm, konflikt sotsiologiyasi, musobaqalar, konflikt, moslashish, assimitatsiya, nizoli vaziyat.

Аннотация: В статье рассматривается теоретический анализ важных научных исследований и зарубежного опыта, направленных на развитие конфликтологической культуры будущих учителей, повышение квалификации учителей по разрешению и эффективному управлению конфликтами, а также рассматриваются достигнутые успехи в развитии конфликтологической культуры учителей и то, как такой опыт может быть внедрен в нашу систему. Необходимость включения в процесс обучения не только педагогических знаний и навыков, но и социальной, психологической, конфликтологической культуры. В школах и других учебных заведениях взаимоотношения и взаимодействие между учениками и учителями часто могут приводить к различным конфликтам. Таким образом, теоретический и практический анализ зарубежного опыта показывает, что способность педагогов управлять и разрешать конфликты имеет важное значение для обеспечения эффективности образовательного процесса.

Ключевые слова: будущие учителя, конфликтологическая культура, конфликтологическая компетентность, педагогическая конфликтология, социальные конфликты, философ-диалектист Гераклит, христианская философия, бесконфликтные процессы, эпоха дикости, учение Иисуса, социальный дарвинизм, социология конфликта, конкуренция, конфликт, адаптация, ассимиляция, конфликтная ситуация.

Abstract: This article examines the theoretical analysis of important scientific research and foreign experience aimed at developing the conflictological culture of future teachers, improving the skills of teachers in resolving conflicts and their effective management, considers what successes have been achieved in developing the conflictological culture of teachers, and how such experiences can be introduced into our system. It is necessary to embody not only pedagogical knowledge and skills in teaching, but also social, psychological and conflictological culture. In schools and other educational institutions, relationships and interactions between students and teachers can often give rise to various conflicts. Therefore, the ability of teachers to manage and resolve conflicts is of great importance in ensuring the effectiveness of the educational process, and theoretical and practical analysis of foreign experience is presented.

Keywords: future teachers, conflictological culture, conflictological competence, pedagogical conflictology, social conflicts, philosopher-dialect Heraclitus, Christian philosophy, conflict-free processes, savage era, Jesus' teachings, social Darwinism, conflict sociology, competition, conflict, adaptation, assimilation, conflict situation.

Respublikamizda oliy ta‘lim tizimida keng qamrovli ta‘limiy-tarbiyaviy islohotlar olib borilmoqdaki, xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2018-yil 5-iyundagi PQ-3735-son “Oliy ta‘lim muassasalarida ta‘lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta‘minlash bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori ijrosi sifatida respublikamizda oliy ta‘lim tizimida uning sifati va samarasi ko‘p jihatdan pedagoglarning kasbiy mahoratiga bog‘liqligi ko‘p e‘tirof etilmoqda [1]. “Pedagogik konfliktologiya” fani nisbatan yosh va ko‘p sohalarida rivojlanib borayotgan umumiy pedagogikaning bir bo‘limi sifatida kasbiy-texnik ta‘limning rivojlanishi bilan uyg‘unlikda taraqqiy qilib bormoqda. Ushbu fanning vazifasi- bo‘lajak pedagoglarni pedagogik konfliktlarning nazariy asoslariga oid bilimlar bilan qurollantiradi, pedagogik konfliktlarning oldini olish uchun zarur ko‘nikmalarni

shakllantiradi hamda pedagogik konfliktlarni hal etish strategiya va usullarini qoʻllay olish malakalarini hosil qiladi.

Hozirgi kunda butun jahon boʻylab bolalarning huquqlarini himoya qilish, ularni turli zoʻravonliklar taʼsiridan himoyalash, axborot xavfsizligini toʻgʻri yoʻlga qoʻyishga alohida eʼtibor qaratilmoqda. Jumladan, YuNESKO tomonidan qabul qilingan “Bola huquqlari konvensiyasi”da yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, ularda tolerantlik madaniyatini rivojlantirishga katta ahamiyat qaratilmoqda. Shu bilan bir qatorda, oʻquvchilarda hamkorlikda ishlash koʻnikmalarini rivojlantirish, shaxslararo muloqot madaniyatini shakllantirishning pedagogik mexanizmlarini ishlab chiqish, boʻlajak oʻqituvchilarda konfliktologik madaniyatni rivojlantirish dolzarblik kasb etmoqda.

Dunyoda boʻlajak oʻquvchilarda konfliktologik madaniyatni rivojlantirish, innovatsion yondashuvlar asosiga doir qator ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Shu bilan birga, oʻquvchilarda birgalikda ijodiy faoliyat yuritish orqali samarali muloqotga tayyorlashning amaliy-texnologik tizimini takomillashtirish, Boʻlajak oʻqituvchilarda oʻzaro kelishuvga asoslangan birgalikdagi faoliyat pedagogik konfliktlarni bartaraf etish mexanizmlarini takomillashtirish alohida ahamiyatga ega. Ijtimoiy hayotda konfliktlarning tutgan oʻrni va keng tarqalganligi uzoq oʻtmishimizga ham eʼtiborimizni qaratadigan boʻlsak. Oʻtgan asrlarda ijod qilgan faylasuflar, tarixchilar, yozuvchilarning asarlarida, afsonalarida va gʻoyalarida vujudga kelishi ehtimol boʻlgan konfliktlarning yuzaga kelish sabablari va ularni tugatish yoʻllari haqida muayyan fikrlar bildirilgan. Oʻtmishda konfliktlarni hal etishning asosiy usuli sifatida urugʻ- qabila oqsoqollari, dohiylarining yakka hokimligi tushunilgan. Biroq ilk davlatchilik tuzilmalarining vujudga kelishi har doim ham jamiyatda uygʻunlikka olib kelmagan, baʼzida ijtimoiy notenglikni keskinlashtirgan, konfliktlarni yaqqol namoyon etgan va kuchaytirgan. Shu bois asrlar davomida insonlar urushlar boʻlmaydigan, nizolar va adovat barham topadigan mukammal kelajakka ishonch hissi bilan yashaganlar.

Qadimgi yunon faylasuflari birinchilardan boʻlib ijtimoiy konfliktlarning tabiatini toʻgʻri tushunishga uringanlar. Mashhur qadimgi faylasuf-dialektik olim **Geraklit (er.av. 530-470 y.y.)** urushlar va ijtimoiy konfliktlar haqidagi fikrlarini borliqning tabiatiga boʻlgan qarashlarning umumiy tizimi bilan bogʻlashga harakat qilgan. Uning fikricha, «koinotda hukm suruvchi yagona umumiy qonun- bu urushdir, u hamma narsaning otasi va shohidir. U kimlarnidir xudolar va kimlarnidir insonlar qilib yaratadi, insonlarining baʼzilarini qul, boshqalarini erkin qilib dunyoga keltiradi. Hamma narsa, shu jumladan inson muloqoti normalari ham abadiy aylanma harakat va bir-biriga aylanish taʼsirida hayot kechiradi. Dunyoda barcha narsa adovat va nifoq orqali tugʻiladi» deb uqtirgan. Geraklitning bu soʻzlari ijtimoiy taraqqiyot jarayonida kurashning ijobiy rolini toʻgʻri asoslashga boʻlgan dastlabki urinishlardan biri ekanligini aytishimiz mumkin. Konfliktlar oʻzining yangi xususiyati bilan ijtimoiy hayotning muhim atributi, ijtimoiy taraqqiyotning eng muhim va zarur sharti sifatida namoyon boʻladi. Olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqot ishlariga oid izlanishlariga nazar soladigan boʻlsak: Geraklitning konfliktlar va kurash barcha narsaning asosi sifatida hisoblanishi haqidagi gʻoyalari boshqa qadimgi faylasuf-materialist **Epikur (er.av. 341-270 y.y.)** tomonidan rivojlantirilganligini, ayni paytda u toʻqnashuvlarning salbiy oqibatlari qachonlardir insonlarni doimiy tinch-totuv sharoitda yashashga majbur qiladi deb hisoblaganligini koʻrishimiz mumkin.

Shunday qilib, jamiyatning konfliktsiz holatda boʻlishi haqidagi gʻoyalar dastlabki nazariy xulosalar bilan toʻldiriladi. Xristian falsafasi oʻz rivojining dastlabki bosqichida

insonlar oʻrtasida tinchlik, hamjihatlik, qardoshlikning afzalligini isbotlashga harakat qilgan. II-III asrlar arafasida **Kliment Aleksandriyskiy Origen va Tertullion** qurolli toʻqnashuvlarga qarshi qaratilgan nazariy fikrlarni rivojlantirganlar, biroq ular tarixiy taraqqiyot tabiiy jarayoniga jiddiy taʼsir koʻrsata olmaganlar. IV asrning boshiga kelib, «Iso taʼlimoti» ning urushlar bilan kelisha olmasligi haqidagi tamoyiliga shubha bilan qaraladi. Oʻrta asrlardan yangi davrga oʻtishda gʻarbiy va markaziy Evropa mamlakatlarida sodir boʻlgan madaniy va gʻoyaviy rivojlanish davrida ijtimoiy konfliktlarga murakkab va oʻta ziddiyatli baholar beriladi. Bu davrda taraqqiyparvar olimlardan **T.Mor, E.Rotterdamskiy, F.Rabl va F.Bekonlar** ijtimoiy toʻqnashuvlarni hamda qurolli xususiyatga ega boʻlgan konfliktlarni keskin qoralaganlar. Konfliktlar tabiati haqidagi ingliz faylasufi **Frensis Bekon (1561-1626)** tomonidan bildirilgan fikrlar ham oʻziga xos hisoblanadi. U birinchi boʻlib mamlakat ichki hayotidagi ijtimoiy konfliktlar sabablari majmuini chuqur nazariy jihatdan tahlil qiladi, ijtimoiy tartibsizliklarning moddiy, siyosiy, ruhiy sharoitlarini hamda ularni bartaraf qilish usullarini qarab chiqadi. U ijtimoiy tartibsizliklarni yuzaga kelishida moddiy sabablarning hal qiluvchi rolini chuqur anglab yetadi. Shulardan biri xalqning nochor moddiy ahvoli hisoblanadi. F.Bekon konfliktlarni oldini olishning muayyan vositalariga ham eʼtibor qaratadi. U ijtimoiy konfliktlarning moddiy sabablarini mumkin boʻlgan barcha usullar bilan, ular ichida alohida oʻringa ega boʻlgan jamiyatdagi ayrim tabaqalarning qoniqarsiz ahvolini mumkin qadar barcha vositalar bilan bartaraf qilish zarurligini taʼkidlab oʻtadi.

Bu davrda XVII asr ingliz demokratlari va frantsuz maʼrifatparvarlari **D.Pristli, Sh.Monteske, D.Didro, J.J.Russo va Volter** qurolli konfliktlarni, bosqinchilik hamda zoʻrlikni keskin tanqid qilib chiqadilar. Ular qurolli konfliktlarga «yovvoyi davr» qoldigʻi deb qaraganlar va feodal tuzum asoslarini tugatish «abadiy tinchlik»ka olib keladi deb oʻylaganlar. Shu sababli bu davrdagi asarlarda jamiyat hayotini tashkil etishning oqilona shakllarini axtarishga, davlat tuzilishining eskirgan shakllarida ildiz otgan ijtimoiy konfliktlar sabablarini tugatishga koʻp eʼtibor berilgan. XVIII asrda mutafakkirlar jamiyat hayotini umumjahon tarixi doirasida tushuna boshlaganlar. Bu jihat **J.J.Russo (1712-1778)** ning ijtimoiy falsafasida koʻrinadiki, u umumjahon tarixiy jarayonini quyidagi uch tarkibiy qismga boʻladi: insonlar «tabiiy holat»da erkin va teng boʻladilar, soʻngra sivilizatsiya rivojlanishi insonlarni teng, erkin va baxtli boʻlishdan mahrum qiladi va nihoyat, «ijtimoiy shartnoma» tuzib ijtimoiy munosabatlarning yoʻqotilgan uygʻunligiga, «abadiy tinchlik»ka, hamjihatlik va birlikka erishadilar. J.J.Russoning «tabiiy holat» tabiatiga doir qarashlari uning koʻpchilik zamondoshlari tomonidan maʼqullangan.

Mashhur nemis faylasufi **I.Kant (1724- 1804)** esa, “qoʻshnichilik asosida yashovchi insonlar orasidagi tinchlik holati tabiiy holat emas, ... aksincha, u urush holatidir, yaʼni agar toʻxtovsiz dushmanchilik harakatlari boʻlmasa ham ularning doimiy tahdidi mavjud. Demak, tinchlik holati oʻrnatilishi lozim”. Bu yerda muayyan qarama-qarshi nuqtai nazarni borligini koʻrishimiz mumkin. Bir tomondan, **T.Gobbs** kabi «tabiiy holat»ga «barchaning boshqalarga urush qilishi» holati deb qarash, boshqa tomondan esa, J.J.Russo singari kelgusida tinchlik va totuvlikning butunlay yangi holatini oʻrnatilishi imkoniyatiga boʻlgan ishonch aks ettirilgan.

Yangi davrning tarixiy doirasida ham ijtimoiy konfliktlarning sabablari va ularni oldini olish istiqbollari haqida turlicha fikrlar bildirilgan. Biroq bu fikrlar qanchalik turli tuman boʻlmasin ularda jamiyat rivojlanishida odamlar oʻrtasidagi totuvlik va hamjihatlikning hal qiluvchi rolini, oʻrta asr qoldiqlariga, tartibsizliklariga va urushlarga umumiy salbiy baho berish, kelgusida «abadiy tinch» hayotga erishish imkoniyatiga boʻlgan umidlarni tan

olinishi xos bo‘lgan. XIX asrga kelib bu masalaga bo‘lgan munosabat tubdan o‘zgara boshladi. Nemis faylasufi **Gegel (1770-1831)** urushlar va ijtimoiy konfliktlarga baho berishga o‘zgacha yondashadi. Eng avvalo, u jamiyatning rivojlanishida urushlarning ijobiy rol o‘ynashi xususida muayyan fikrlarni bildiradi. Shu bilan birga kuchli davlat hokimiyati tarafdori bo‘lgan Hegel davlatning yaxlitligini zaiflashtiruvchi mamlakat ichkarisidagi ijtimoiy tartibsizliklar va qo‘zg‘olonlarga qarshi chiqadi. Ijtimoiy taraqqiyotning murakkab jarayonlarini va jamiyat hayotida ijtimoiy konfliktning o‘rnini yanada chuqur anglash tarixiy jarayonlarning borishi bilan ob‘ektiv tarzda belgilandi [3]. XIX asrda jamiyat hayotining iqtisodiy, siyosiy, ma‘naviy va boshqa sohalarida bo‘lib o‘tgan keskin o‘zgarishlar ijtimoiy nazariyalar mazmuniga ta‘sir etmasdan qolmadi. Bu nazariyalarda izohlanishicha, ijtimoiy taraqqiyot davomida kurash, konfliktlar va to‘qnashuvlar nafaqat bo‘lishi mumkin, balki ijtimoiy borliqning muqarrar voqeliklari hisoblanadi.

Ingliz iqtisodchisi, ruhoni **Tomas Maltus (1766-1834)** ning “Aholi o‘sishi qonuni haqida tajriba” nomli asarida (1798) mamlakatda o‘sib boruvchi ishsizlik holati yangicha tushuntirilgan. Xalqning nochorligini tabiatning “abadiy biologik xususiyatlari” bilan tushuntirib, u aholi sonining o‘sishi geometrik progressiya, yashash vositalari arifmetik progressiya bo‘yicha ko‘payib borishi haqidagi “tabiiy qonun”ni ishlab chiqqan. Mehnatkashlarning kambag‘allashuvi sabablarini sanoat to‘ntarishi va dehqonlarni yersizlantirish siyosatining tarixiy oqibatlarida emas, balki ishchi sinfining “telbalarcha ko‘payish”ga bo‘lgan “yengil” munosabatida deb qaragan. Yashash uchun kurash muammosi ingliz biologi **Charlz Darvinning (1809-1902)** ta‘limotida ham markaziy o‘rinni egallab kelgan. Uning biologik evolutsiya nazariyasining asosiy mazmuni “Tabiiy tanlanish yo‘li bilan turlarning kelib chiqishi” nomli kitobida bayon etilgan. Kitobdagi asosiy g‘oya– bu yashash uchun doimiy kurash sharoitida amalga oshadigan jonli tabiat rivojlanishi bo‘lib, u eng moslashgan turlarni tanlashning tabiiy mexanizmidan iborat. Ch.Darvinning bu g‘oyalarini ijtimoiy taraqqiyot jarayonlariga qo‘llash haqida bir narsa aytish qiyin. Uning ijodini o‘rganuvchilar o‘rtasida bu masalada yagona fikr yo‘q. Biroq uning ta‘limotidan so‘ng ijtimoiy hayot evolutsiyasini yashash uchun kurash va tabiiy tanlanish biologik qonunlari asosida tushunishga urinuvchi yo‘nalish- “sotsial darvinizm” shakllangan. Yashash uchun kurash tamoyiliga asoslangan sof sotsiologik konsepsiya pozitivizm asoschilaridan biri **Gerber Spenser (1820-1903)** tomonidan ishlab chiqilgan. Ijtimoiy taraqqiyotning asosiy qonuni bu eng moslashgan individlarning yashash qonuni deb hisoblaydi. G.Spenser ta‘limotiga ko‘ra, o‘zaro kurashish holati universal hodisadir. U alohida olingan jamiyat doirasidagina emas, balki jamiyat bilan uni o‘rab turgan tabiat o‘rtasida bo‘ladigan muvozanatni ham ta‘minlab beradi.

Konfliktlarni nazariy tahlil qilishdagi yangi bir yo‘nalish sotsial darvinizmning polyak-avstriyalik vakili yurist **Lyudvig Gumplovich (1838-1909)** ijodida ko‘rishimiz mumkin. U umumjahon tarixi irqning yashash uchun doimiy kurashidan kelib chiqqanligini ta‘kidlab, irqiy tafovutlarning mohiyatini biologiya fani hulosalari bilan emas, balki madaniy xususiyatlar bilan tushuntiradi. Alohida irq- bu madaniyatning maxsus tipidir. Konfliktlar manbaini faqat inson tabiatidan emas, shuningdek madaniyatning o‘z tipi bilan farqlanuvchi ijtimoiy hodisalardan ham qidirish kerakligini ta‘kidlab o‘tadi. L.Gumplovichning fikricha, konfliktlar birgina muhim ijtimoiy jarayon emas. Ijtimoiy birlashish jarayoni ham muhimdir, uning asosida yanada kengroq ijtimoiy uyushmalar, davlatlar paydo bo‘ladi.

L.Gumplovichning ijtimoiy konflikt tabiatiga bo‘lgan qarashlarini uch asosiy yo‘nalishga ajratib ko‘rsatadi:

- 1) konfliktlar tarixiy jarayonning mohiyatidir, ularning xarakteri turlicha, biroq ularning hammasi taraqqiyot omilidir;**
- 2) jamiyatning hukmronlar va qaramlarga bo‘linishi abadiy hodisadir;**
- 3) konfliktlar jamiyatning birlashuviga yordam qiladi.**

XIX asr oxiri oxiri va XX asr boshlarida sotsiologiya konflikt muammolarini ishlab chiqishga tobora ko‘proq ta‘sir ko‘rsata bordi. Konflikt muammolarini ishlab chiqish sotsiologiyadagi turli yo‘nalishlar tomonidan amalga oshirildi. Ularning hammasi ham konfliktni sotsiologik konsepsiyalarning boshlang‘ich kategoriyasi deb tan olmasalarda, biroq ular konfliktlarning jamiyat hayotida muhim ahamiyatga ega ekanligini va ularni nazariy tahlil qilishning zaruratini muayyan darajada ta‘kidlab o‘tganlar. Nemis sotsiologi **Georg Zimmel (1858-1918)** birinchi bo‘lib ilmiy muomalaga **“konflikt sotsiologiyasi”** atamasini kiritgan. U tarixiy jarayon mohiyatini bilishdan voz kechishni hamda ijtimoiy muloqot va o‘zaro ta‘sirning “sof shakllari”ni tahlil qilish bilan shug‘ullanishni tavsiya etadi. Ijtimoiy o‘zaro ta‘sirning nisbatan qat‘iy shakllari ichida avtoritet, kelishish, bo‘ysunish, hamkorlik va boshqalar bo‘lib, konflikt o‘zining alohida o‘rniga ega. Konflikt ijtimoiy hamkorlikka olib keladi, muayyan ijtimoiy tuzilmalar xarakterini belgilaydi, ularni tashkil etish tamoyillari va normalarini mustahkamlab boradi. G.Zimmelning nazariy qarashlarini XX asrning 20-yillarida Chikago maktabining yirik vakillari **Robert Park (1864-1944)**, **Ernst Berdjess (1886-1966)**, **Albion Smoll (1854-1926)**lar qo‘llab-quvvatlaganlar. Ular ijtimoiy jarayonga o‘zaro ta‘sirning o‘zaro bog‘liq 4 ta tipi nuqtai nazaridan qaraganlar: **musobaqalar, konflikt, moslashish va assimilatsiya.**

Konfliktlar ijtimoiy o‘zaro ta‘sirning bu tiplari orasida markaziy o‘rinni egallab, musobaqadan moslashishga va assimilatsiyaga o‘tish rolini bajaradilar, shu tarzda ijtimoiy o‘zgarishlarning muhim manbai hisoblanadilar [2]. Sotsiologiyaning amaliy maqsadikonfliktlarni hamkorlikka aylanishiga ko‘maklashish, ijtimoiy guruhlar o‘rtasidagi uyg‘un munosabatlarga ta‘sir etishdir. Fransuz faylasufi **Jorj Sorel (1847-1922)** ijtimoiy taraqqiyot jarayonida muhim o‘rinni siyosiy kurashga va zo‘rlikka ajratadi. U zo‘rlikni boshqaruvning boshlang‘ich asosiy shakli va tarixning eng oliy ijodiy asosi deb hisoblagan. Konfliktlarning siyosiy konsepsiyasini bir muncha boshqa tipi germaniyalik **Frants Oppengeymer (1864-1943)** tomonidan ishlab chiqilgan. U ko‘proq davlatning kelib chiqishi masalalari va unda kechadigan ijtimoiy jarayonlar xususiyatlariga qiziqgan. Uning fikricha, davlatning vujudga kelishida iqtisodiy sabablar hal qiluvchi rol o‘ynamagan. U davlatni- “bir guruh kishilar bosqinchilar tomonidan boshqa guruh kishilarga- bosib olinganlarga nisbatan zo‘rlilik bilan qo‘llanilgan huquqiy institut” deb tahlil qilgan. U sinflar va davlatning kelib chiqishini ichki ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanish omillari bilan tushuntiruvchi nazariyani keskin tanqid qilib, ularni “nazariya va amaliyotdagi barcha ijtimoiy illatlarning manbai” deb e‘tirof etadi. Davlat faqat odamlarni bo‘ysundirish va qullikka solish yo‘li bilan vujudga kelishi mumkin. Shu vaqtdan boshlab sinflar o‘rtasidagi munosabatlar mohiyati o‘zgarmay qolaveradi. Faqat ekspluatatsiya shakllari- jismoniy zo‘rlikdan to iqtisodiy va siyosiy majburlovga qadar o‘zgarib boradi. Shunday qilib, XIX-XX asrlarda ijtimoiy taraqqiyotning ijtimoiy-siyosiy va huquqiy kontsepsiyalarida konflikt muammosiga bo‘lgan nazariy qiziqish yaqqol ko‘rinadi.

Tarbiyachilar bilan tarbiyalanuvchilar orasida konfliktsiz hamkorlik aslo bo‘lmaydi. Bunda yaxshi hulqli o‘quvchilar jamlangan guruh yaxshi o‘qituvchilar masalasida omadsizlar degan gap emas. Gap shundaki, ta‘lim-tarbiya jarayonida o‘qituvchilarda ham o‘quvchilardagi kabi ruhiy inqiroz uchrab turadi. Bugungi kunda o‘qituvchi ta‘lim jarayoniga innovatsiyani bevosita joriy etishi va innovatsion jarayonni olib borishi sub‘yekt

sifatida baholanmoqda. Pedagogik jarayondagi innovatsiya esa ta’lim va tarbiyaga oid barcha yangiliklarni amaliylashtirish, shu bilan birga ta’lim sifati va samaradorligini ta’minlash uchun xizmat qiladi. Mana shunday tarzda tashkil etilgan ta’lim tizimiga oid innovatsion yo’nalishlardan biri pedagogik nizolar va ularni bartaraf etish omillarini inobatga olish demakdir. Mashhur rus olimlardan **A.N.Samarin, Ye.I.Stepanov, V.N.Shalenko** konfliktologiya sohasining nazariy asoslariga, uning milliy xususiyatlari, ijtimoiy o’ziga xosliklari, konfliktlarning jamiyat hayoti bilan aloqadorligi, shaxslararo konfliktlar, konfliktlarning huquqiy aspektlari, mehnat jamoasidagi konfliktlar, shu jumladan pedagogik konfliktlar masalalari ko’pchilik tadqiqotchilarni qiziqtiradi [4].

M.M.Ribakova tomonidan olib borilgan tadqiqot natijalaridan ma’lum bo’lishicha, har qanday ijtimoiy nizolar kabi pedagogik nizolarning kelib chiqishida ham boshlang’ich asos– bu aynan nizoli vaziyat hisoblanadi [5]. Nizoli vaziyat– bu ob’ektiv narsalar shaxs tomonidan sub’ektiv qabul qilingan pedagogik jarayonning murakkab ob’ektiv-sub’ektiv holati bo’lib, u ishtirokchilar uchun ahamiyatli hisoblanadi. **V.I.Andreyev** nizoli vaziyatlar “ikki yoki undan ortiq tomonlar ishtirokchilarning yopiq yoki ochiq o’zaro kurashishi bo’lib, ularning har biri o’zlari uchun ahamiyatli bo’lgan muammoni hal qilish maqsadi, sabablari, vositalari va usullariga ega” ekanligiga e’tiborni qaratadi [6]. **V.A.Suxomlinskiy** pedagogik nizolarni “maktab faoliyatiga xos bo’lgan jiddiy, murakkab va ko’ngilsiz hodisa” deb ta’rif berad. Ya’ni “pedagog va bola o’rtasidagi, o’qituvchi va ota-onalar o’rtasidagi, pedagog va jamoa o’rtasidagi nizolar– maktab faoliyatiga xos bo’lgan jiddiy, murakkab va ko’ngilsiz hodisadir. Nizolarga yo’l qo’ymaslikka erishish– o’qituvchining pedagogik mahorat va texnikasining muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Nizoni oldini olish pedagog jamoasining tarbiyaviy kuchini saqlaydi va hosil qiladi” deb ta’kidlaydi [7].

Shunday qilib, pedagogik nizolar har bir o’quvchi va o’qituvchi pedagogik faoliyatining uzviy ajralmas qismi va tarkibi bo’lib, o’qituvchi pedagogik nizolar nazariyasi va amaliyoti bo’yicha bilim, ko’nikma va malakalarga hamda konfliktologik kompetentlikka va konfliktologik madaniyatga ega bo’lishi lozim. Nazariy tahlil natijalari nizolar, pedagogik nizolar va ularning mohiyati masalasi pedagogika, psixologiya hamda boshqaruv sohalarida o’ziga xos dolzarblik kasb etuvchi muammolardan biri ekanligini to’la tasdiqlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 июндаги ПҚ-3775-сон “Олий таълим муассасаларида таълим сифатини ошириш ва уларнинг мамлакатда амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотларда фаол иштирокини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Қарори. // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 06.06.2018й., 07/18/3775/1313.
2. Ахмедова М. Педагогик конфликтология.– Т.: ТДПУ, 2014.– 180 б.
3. Гришина Н.В. Психология конфликта.– СПб.:Питер, 2000. 464 с.
4. Черняева, Т.В. К вопросу об актуальности конфликтологических исследований / Т.В. Черняева // Социальная психология в образовании: проблемы и перспективы: материалы международной научной конференции. 4.2. Саратов: «Научная книга», 2007.– С. 283-286.
5. Фелау Э. Конфликты на работе. Как их распознать, разрешать, предотвращать./Пер. с нем.– М.: Омега-Л, 2006.– 117 с.
6. Акимова Е.Е. Педагогические основы использования конфликта в образовательном конфликте: Автореф. дис. . канд. пед. наук.– Н. Новгород, 1999.– 22 с.
8. Burton J.W., Dukes F. Conflict: Practices in Management, Seulement and Resolution. London, Basingstoke: Macmillan, 1991.– 288 p.

9. Jamoldinova, S. N. (2024). O'qituvchining konfliktologik tayyorgarligining kasbiy faoliyatidagi ahamiyati. TA'LIM VA TARAQQIYOT Ilmiy-uslubiy jurnal, 1(6), 44-50.

10. Jamoldinova, S. N. (2024). The role of the teacher's professional competence in conflict situations. European Journal of Pedagogical Initiatives and Educational Practices, 2(11), 15-18.

Taqrizchilar:

Sh. Yusupov.

O'R QK Akademiyasi Doktorantura bo'limi katta ofitseri, h.f.f.d.(PhD), podpolkovnik.

U.A. Muysinaliyev.

Harbiy xavfsizlik muammolarini o'rganish ilmiy-tadqiqot instituti bosh ilmiy xodimi, h.f.f.d.(PhD, katta ilmiy xodim, podpolkovnik.